

Др Јасмина С. Ћирић, доцент
Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет
Јована Цвијића бб, 34000 Крагујевац, Србија

19/01/2022

Предмет:

Рецензија рукописа др Милице Божић Маројевић, *Метод као предмет или предмет као метод. Поучавање (о) уметности у осам корака*

Поштовани,

Част ми је да Вам се обратим поводом мишљења о књизи *Метод као предмет или предмет као метод. Поучавање (о) уметности у осам корака* ауторке госпође др Милице Божић Маројевић. 14.јануара 2022.године достављен ми је на рецензирање рукопис под наведеним насловом. Рукопис је написан на укупно 155 страна (11 ауторских табака), 296 напомена, подељен је на осам поглавља интригантних наслова:

- 1) *Образов(а)на реалност – јаз између теорије и праксе*
- 2) *О уметности и њеној сврховитости*
- 3) *Један на један: илузија и метода*
- 4) *Приче из давнина* и подпоглавље *Уметничкост у свету око нас*
- 5) *На почетку беху речи...* и подпоглавља *На крају...* и *Како предавати историју уметности / ликовне културе*
- 6) *Поука и наук: од отварања до освајања простора могућности*
- 7) *Практикум као слика и прилика*
- 8) *Оригинал фалсификата или ка смелом корачању.*

Имајући у виду да је реч о теми која је од изузетног значаја за познавање методике историје уметности, као и да је из саме организације рукописа јасно да је реч о теми која није у довољној мери заступљена не само у српској већ и у међународној научној историографији велико ми је задовољство да могу да напишем неколико редова у вези са рукописом.

Ауторка монографије др Милица Божић Маројевић рукопис почиње затеченим стањем у вези са уметничком едукацијом. Навођењем више примера како из литературе тако и из праксе, ауторка води читаоца кроз мукотрпни период поступног појављивања и шта више спорог прихватања тумачења о уметности. То се пре свега читава у чињеници да су методе које су наставници користили биле такве да су ученици били само „пасивни учесници васпитно-образовног процеса“. Упркос спорим процесима, ауторка је користећи расположиву грађу врло спретно закључила да је у одређеним југословенским градовима циљ наставе ликовних уметности доспео до фазе да естетски васпитава те се изводи закључак да је ипак дошло до извесног напретка: историја уметности је почела користити све дотадашње методе али и да развија нове елементе научности захваљујући реформама школског система. Ауторка суверено влада поменутом материјом, особито навођењем законске легислативе. Иако наводи да у теорији важи како „учење о уметности не треба да се своди на пуко меморисање података, већ да поставне ђаке да размишљају, доживљавају уметничка дела“ ауторка лудично закључује да је ипак реч само о ситуацији „на папиру“. Стога и поставља низ питања којима на мултидисциплинаран и особен начин, који у великој мери произилази из властитог стручног и педагошког искуства: ако се већ организује настава, ако читалац већ долази до сазнања да постоје извесни проблеми у начину како наставници предају, у којој мери се користе уџбеници, какав је квалитет уџбеника, а посебно поставља питање какав је однос према настави ликовне културе у образовном систему?

Питањем сврхе подучавања уметности ауторка се бави у другом поглављу у којем се подробно преиспитује реалност образовног система у којем се нажалост потенцирају искључиво прагматични исходи образовања што неминовно води смањивањем броја часова уметности. Маргинализација уметности и културе последица су разумевања посла историчара уметности који је неретко погрешно разумљен као посао који се своди на прикупљање информација те њихово компоновање у нову, прегледну целину. Анализирају хронолошку равн у вези са методиком историје уметности, др Божић Маројевић хируршки прецизно закључује у овом поглављу да „из историје уметности, науке о уметности, те историје педагогије ми сазнајемо да од како је уметност препозната као нешто више од пуког занатства, они који је креирају се образују за те задатке“ додајући још један битан закључак да се „често истиче да је реч о привилегованом образовању, односно нечему што је намењено неколицини

талентованих“. Из аргументације коју ауторка наводи сваком читаоцу, мање или више упућеном, постаје јасно да је стање ствари уистину другачије та да како и сама ауторка констатује срж проблема представља: **„приступ самом образовању, то јест коме, када и на који начин се поука пружа“**. Из свега наведеног намеће се питање да ли овакво образовање има уједно и друштвено-васпитни задатак, а поставља се и питање да ли све што се тиче ликовне уметности мора бити писано стручним језиком (неопходним у истраживачким делима) или би требало писати за ширу јавност? Др Божић Маројевић закључује да је и уметничко образовање ипак одраз друштва тј. „одраз карактера те заједнице“. Образлажући своје ставове ауторка ове монографије закључује такође да подучавање уметности не представља једноставан процес. Илузије и методе читалац налази детаљно рашчлањене у трећем поглављу. Без обзира на степен познавања проблема из наведене аргументације читаоцу је сасвим јасно да историјско-уметничка дисциплина има посла са веома сложеним процесима који се могу разумети путем појмовне апстракције високог ступња, али уз битну напомену да то често не долази до свести јер су појмови култура, друштво, моћ променљивих нијанси, али и саставни део садашњег разумевања.

У језгру овог рукописа је четврто поглавље (*Приче из давнина*) којим ауторка показује прецизна запажања из извора, полазећи од античких мислилаца, затим период раног хришћанства, зрелог средњег века, напослетку ренесансе и хуманизма, као и барокне теорије. Веома оригинално, вивидно, читалац је вођен кроз кључне мисли писаца о уметности у различитим епохама. Ауторка поуздано и сасвим сигурно успева да одвоји фетишистичко праћење извора у односу на њен особен јединствен истраживачки приступ. Отуда изузетно важне редове ауторка посвећује појму „уметничкост“ око нас где анализира примере из методологије српске уметности са посебним освртом на рад Филозофског факултета и Факултета ликовних уметности. И у овом сегменту рукописа указано је на значај текстова историчара уметности те препознавању и издвајању научних делова од књижевних или од пуког фразирања, поједностављивања тумачења.

Отуда је шесто поглавље трасирало просторе нових могућности, што недвосмислено показује да методика историје уметности у ближој будућности могу очекивати озбиљна преиспитивања и рекло би се и критичке анализе изворних по(р)ука. Процеси сазнања – од интенције до саопштења резултата – суочавају се с ограничењима објективне и субјективне природе. Идентификовање свих тешкоћа на релацији ученик

– наставник је један од корака ка њиховом елиминисању. Какав је однос између минуле стварности прошлости и онога који подучава тј. онеме који жели да је систематски проучава и подучава другога? То је однос субјект – објект у којем, како ауторка, истиче: „оцене имају само делимичну вредност када је реч о даљем школовању и будућој професији ученика. (..) Ако је реч о индивидуалном успеху, ученик се приликом оцењивања пореди с оним што је пре показао; ако се посматра разред, оцена је одраз поређења са осталом децом; када је реч о школи, посматра се читава генерација“. Уважавајући све претходне методичке доприносе др Божић Маројевић констатује да како би се један час припремио, неопходно је утврдити претходну ситуацију (ниво разреда), као и тематску целину. С тим у вези ауторка прилаже корисне предлоге модела Табеле припреме за час као и конкретне примере студентских припрема за час успешно реализованих у склопу предмета „Методика наставе историје уметности на Филозофском факултету у Београду“.

У последњем поглављу *Оригинал фалсификата или ка смелом корачању* др Милица Божић Маројевић наводи премисе тумачења појма уметности у прошлости, али истовремено указује и на њихове мањкавости које се појављују у литератури. Отуда, ауторка констатује, о уметности учимо тако што је стварамо или тумачимо као већ постојећу. Стога она предлаже нове начине тумачења којима се уважавају сви претходни методички принципи али се посматра интерпретација као процес који садржи реконструкцију, опис, атрибуцију, објашњење дела, приказивањем наратива који је битно детаљнији и шири од времепросторних оквира. Ауторка отуда потенцира да су „анкете на семинарима за образовање наставника које је организовао Центар за музеологију и херитологију показале **да учесници мисле да предају историју уметности кад год на часу „употребе“ неко уметничко дело. (..) дакле, изједначавају уметнину са историјом уметности, а метод који користе је показивачки**“. Укрштањем разнородних извора и применом порука (слабости) садржаних у изворима ауторка закључује да се успешност подучавања мери сарадњом наставника и ученика и реализацијом заједничких активности које превасходно воде **стабилним основама за стварање способности сазнавања, а не пуког усвајања знања.**

Др Милица Божић Маројевић аргументованим, самоувереним, истанчаним, ерудитским тоном указује на методичку свест и неопходност озбиљних, текстонских

преиспитивања појма ликовности и поучавањима уметности. Недвосмислено, монографија *Метод као предмет или предмет као метод. Поучавање (о) уметности у осам корака* представља резултат вишегодишњих ауторкиних истраживања и промишљања у вези са новим наставним методама које је применила у пракси у раду са студентима ОАС и МАС Филозофског факултета Универзитета у Београду. Детаљним ишчитавањем овако минуциозно вођеног рукописа постаје јасно да је реч о материји која се први пут у нашој средини представља на овакав начин. Занимљиво је да свако поглавље ове опрезно, али сасвим авангардно и поуздано, вођене монографије, може функционисати и као засебна целина, али истовремено представља значајан део изванредно важне теме о добробитима образовања које, уколико није адекватно вођено, може водити и у антиобразовање. Вишеслојност поглавља у којима нас ауторка упознаје са сложеностју извора наводи читаоца на нова ишчитавања те представља **изванредно важан допринос науци.**

Имајући у виду све наведене аргументе и иновативне одлике монографије *Метод као предмет или предмет као метод. Поучавање (о) уметности у осам корака* др Милице Божић Маројевић изузетно ми је задовољство да **препоручим овај рукопис за публикавање.** Научна аргументација, дескриптиван, аналитичан и акрибичан тон овог рукописа гарантују сасвим сигурно ваљану читаност и цитираност ове монографије која ће бити значајна не само студентима и наставно-научном кадру, већ и широј јавности заинтересованој за подбробно упознавање са проблемима, пројектовање будућности те потенцијалима методике историје уметности.

Уз изразе поштовања,

др Јасмина С. Ћирић, доцент

Универзитет у Крагујевцу

Филолошко-уметнички факултет

jasmina.ciric@filum.kg.ac.rs